

Trvalky

Trvalky rostou na různých stanovištích po celé zeměkouli. Z pohledu jejich pěstování příliš nezáleží na tom, z jakého kontinentu pocházejí, ale v jakých podmínkách na přírodním stanovišti rostou. Pokud mají podobné podmínky půdní, vláhové, teplotní i světelné, mají i obdobný způsob pěstování. Rostliny z různých kontinentů se tak mohou pěstovat společně. Tato přírodní stanoviště trvalek se rozdělují do sedmi skupin, zvláštní skupinu tvoří rostliny, které jsou již dlouhá staletí ovlivňovány člověkem. Je to velká, zahradnický cenná a velmi proslachtěná skupina klasických záhonových trvalek (pivoňky, plamenky, stračky, kosatce, chryzantémy atd.). Podle nároků na stanoviště můžeme trvalky rozdělit do sedmi skupin:

- ✂ trvalky v podrostu dřevin, lesní trvalky (převažuje stín, půda suchá až vlhká);
- ✂ trvalky v okrají porostu dřevin (polostín až slunce, půda suchá až vlhká);
- ✂ trvalky volných prostranství (slunné i polostinné stanoviště, půda suchá až vlhká);
- ✂ trvalky volných prostranství s půdou mělkou, štěrkovitou až kamenitou (slunné stanoviště, půda chudá na živiny, suchá až vlhká);
- ✂ vysokohorské trvalky (alpinky);
- ✂ trvalky mokřadní a pobřežní (slunce, vlhká až mokrá půda);
- ✂ trvalky vodní (slunce, trvale zamokřená půda až voda).

66 Krása trvalek nespočívá jen v jejich květech, mnohé upoutají zejména svými listy. Velkolistá rodgersie v době květu (*Rodgersia podophylla*).

67 Šedomodré listy bohyšky ('Halcyon') ladí s temně vínovými listy kultivaru vrbiny (*Lysimachia ciliata* 'Firecracker') a se žlutooranžovými květy mákovníku (*Meconopsis cambrica*).

68 Porost bergenii pod vysokými smrky (foto: Zdeněk Kissenbauer).

66

67

Trvalky v podrostu dřevin

Pod názvem podrostové trvalky rozumíme ty, které rostou jako nejnižší patro pod starými stromy nebo pod vysokými keři. V zahradách zakládáných na volné ploše nenalézají velké uplatnění, chybí zde to základní – stín vzrostlých dřevin. Podobné stanoviště mohou snad nalézt pouze ve stínu vrhaném budovami. Trávník se v těchto místech velmi špatně udržuje a vzhledem k absenci světla i vody bývá nekvalitní. Proto je vhodnější zde založit záhony ze stínomilných trvalek, případně nízkých dřevin, které se šíří pomocí podzemních či nadzemních oddenků, rozrůstáním trsů či přeséváním. Záhony jsou zajímavé po celý rok (barva listů i květů, textura listů, vůně). Předpokladem úspěšného růstu rostlin je jejich výběr s ohledem na půdní, světelné, vláhové i teplotní podmínky. Výsadba sestává z pokrývných rostlin, které tvoří jednotlivý kompaktní porost, z rostlin, které se použijí jen v menších skupinách po několika kusech, a z rostlin solitérních. Vznikne tu jakási uměle založené společenstvo, které se pak samo na daném místě udržuje a šíří. Údržba po zapojení rostlin (po prvních dvou letech) je minimální, záhony nevyžadují intenzivní péči a při správném výběru rostlin ani pravidelnou závlahu. Spočívá spíše v omezování příliš agresivně se rozrůstajících rostlin.

Většina druhů je dlouhověká a na stanovišti vydrží bez přesazování několik let. Mnohé druhy jsou ale jen krátkověké, na místě se samy přesévají a obsazují volnou plochu v záhoně, například orlíček (*Aquilegia*), ostřice (*Carex*), náprstník (*Digitalis*). Jejich kombinováním a vzájemným prolínáním výškově či barevně odlišných druhů docílíme potřebné dynamiky záhonu. Podrostové rostliny mohou být nápadné květy, například čechryvy (*Astilbe*), škornice (*Epimedium*), kokoříky (*Polygonatum*), nebo různě vybarvenými či tvarovanými listy, například bohyšky (*Hosta*), dlužichy (*Heuchera*), kapradiny; zajímavými plody, například samorostlík (*Actaea*), měsíčnice (*Lunaria*), noholíst (*Podophyllum*). Mnohé zůstávají zelené po celý rok – i v zimních měsících, například

tlustonitník (*Pachysandra*), tlustoblzník (*Pachystima*), břečťan (*Hedera*), bergenie (*Bergenia*), některé ostřice (*Carex*), kopytník (*Asarum*), některé kapradiny. Jiné mají vegetační dobu jen krátkou (cibulnaté či hlíznaté). Stejně jako v jiných případech si i zde můžeme brát inspiraci pro tvorbu záhonu v přírodě, hlavně v řídkých listnatých lesích (porosty konvalinek, pstročku, plícníků, biky, kopytníku, barvíčku, kokoříku, violek, kapradin apod.).

Zakládání, výsadba a péče o podrostové záhony

Příprava půdy je stejná jako u zakládání klasického trvalkového záhonu (viz *Záhonové trvalky*, str. 64). Vzhledem k tomu, že půda v podrostu dřevin bývá značně zhutněná a prorostlá kořeny dřevin, musíme prokypření provádět ručně rytím a věnovat mu zvýšenou pozornost. Použití herbicidů na odplevelení plochy je problematické a záhon je lépe při rytí zároveň i ručně odplevelit. Půdu zlepšíme přidáním kompostu či rašeliny; pokud je půda příliš těžká a sléhavá, je vhodné její strukturu zlepšit přidáním hrubého písku či jemnějšího štěrku. Ještě před výsadbou (2–3 dny) je dobré záhon prolít vodou.

Pokud je zahrada dost velká, můžeme si dovolit kombinovat větší souvislé plochy nižších pokrývných rostlin s malými skupinkami vyšších a vysokými solitérami. Větší plochy tvoří rostliny, které se rozšiřují buď podzemními, či nadzemními oddenky a tvoří zapojený a vyrovnaný porost – kakost oddenkatý (*Geranium macrorrhizum*), barvínek menší (*Vinca minor*), některé druhy škornic (*Epimedium*), mochnička (*Waldsteinia ternata*), bergenie (*Bergenia*), nebo to mohou být i rostliny rostoucí trsnatě s široce rozloženými listy, které později zcela pokryjí půdu – bohyšky (*Hosta*), pomněnkovec (*Brunnera*).

Velikost ploch se řídí velikostí záhonu – v malých zahradách se rostliny střídají pouze po několika kusech. Počet rostlin na metr čtvereční se řídí rychlostí růstu a konečnou velikostí rostlin. Pohybuje se od 9 do 16 kusů. Plochy těchto rostlin na sebe volně navazují, mezi nimi jsou

menší skupinky odlišných trsnatých, většinou o něco vyšších rostlin s odlišnou texturou listů nebo s nápadnějšími květy (například mezi škornicemi kapradiny, mezi bohyškami čechravy, mezi kakostem vyšší ostrice apod.). V záhoně pak volně rozmístíme vysoké solitérní trvalky – udatnu (*Aruncus*), bezkolenec (*Molinia*), kirengeshomu (*Kirengeshoma*). Jarní cibuloviny, které jsou na toto stanoviště vhodné, vysazujeme mezi trsnatě rostoucí a později rašící trvalky (viz *Jarní cibuloviny*, str. 18). Obvykle vyraší a rozkvetou ještě před rašením trvalek. Pokud chceme použít rostliny s nápadně vybarvenými listy, například dlužichy (*Heuchera*), některé kultivary bohyšek, okrasné trávy (*Hakonechloa*), vysazujeme je jednotlivě nebo jen v malých skupinkách k okraji záhonu. Rozmanitost a dynamiku záhonu tvoří tvary a textury listů (velké hrubé listy bohyšek s jemnými listy kapradin či travin), barva listů i květů, případně plody. Po výsadbě rostliny zalijeme a můžeme namulčovat pouze slabou vrstvou jemně drčené borky. Zásadně nepoužíváme výsadbu do plachetek či fólie s následným zasypáním borkou. Zabránili bychom rostlinám, aby se rozrůstaly oddenky. Porost se pak jen obtížně zapojuje a rostliny se nemohou samovolně přesévat.

Péče o podrostový záhon spočívá v předjaří v opatrném odstraňování vysoké vrstvy spadaneho listí a ostříhání odumřelých částí rostlin. Práci je nutné provést ještě před rašením trvalek (ideální je konec února, začátek března). V záhonu zbytečně nešlapeme, pod povrchem půdy se mnohé trvalky již probouzejí ze zimního spánku a jsou v tomto období velmi zranitelné. Povrch záhonu zásadně neokopáváme, můžeme případně prokypřit drapákem, ale to až později v létě po vyrašení trvalek. Je-li záhon dobře založen, plevele se vyskytují minimálně (pokud si je nepřineseme s kompostem). Na obtíž může být velké množství semenáčků dřevin, které je nutné pravidelně vytrhávat. Potřebuje-li záhon přihnojit, použijeme kompost či listovku v předjaří nebo na podzim. Časem musíme odstraňovat příliš rozrostlé trsy či porosty nebo intenzivně se přesévající rostliny (čemeřici, náprstník, udatnu, z dřevin i mahonii). Záhon zaléváme jen výjimečně, pokud jsou dlouhotrvající sucha.

Mají-li rostliny dobře prospívat a vytvořit požadovaný efekt, musíme se při výběru řídit jejich nároky na stanoviště, požadavky na půdu, slunce a vláhu. Je vždy lepší výběr rostlin podřídit danému stanovišti, než se snažit podřídit stanoviště nárokům rostlin a upravovat půdní a vláhové poměry. Většina rostlin je značně přizpůsobivá a roste i na méně vhodném stanovišti. To, že jim stanoviště nevyhovuje, se projevuje pomalejším rozrůstáním,

nepřesévají se a nejsou vytrvalé – nežijí dlouho. Mnohdy nelze přesně odhadnout typ stanoviště, zvláště u nových zahrad, kde dochází k přesunům zemin, a je proto lepší vysadit širší sortiment a správnou údržbou pak vytvořit takovou skladbu, jakou chceme.

Charakteristika stanoviště pod vzrostlými dřevinami

Rostliny musejí dobře snášet stín nebo polostín, přes léto dosti sucho, musejí být schopny se vyrovnat s konkurencí kořenů dřevin nad nimi i s vrstvou spadaneho listí na podzim. Většinou dávají přednost kyselejšími půdám, bohatým na surový humus. Na povrchu půdy je často vrstva nerozložených listů. Teploty během dne příliš nekolírají a je tu vyšší vlhkost vzduchu. Rostliny koření mělce a o vláhu a živiny se dělí s dřevinami. Velmi záleží na vzrostlých dřevinách, hloubce jejich kořenového systému, hustotě a vytrvalosti olistění. Převažují zde trvalky nad dřevinami. Je to ideální místo pro jarní geofyty (drobné cibulnaté a hlíznaté rostliny s krátkou vegetační dobou), které využívají světla, než vyraší listy stromů. Rostliny se v rámci tohoto stanoviště dělí podle nároků na vláhu na dvě podskupiny:

- ☞ trvalky pod vzrostlými dřevinami, půda většinou suchá až normálně vlhká;
- ☞ trvalky pod vzrostlými dřevinami, půda normální až vlhká.

Trvalky pod vzrostlými dřevinami, půda většinou suchá až normálně vlhká

Suché a zastíněné stanoviště zejména pod jehličnatými stromy (smrky), mělce kořenicími a hustě olistěnými listnáči (buk), se osazuje velmi těžce a výběr rostlin je dosti omezený. Na větší plochy je vhodný stálezelený barvínek menší (*Vinca minor*) a jeho kultivary. Bíle kvetoucí 'Gertrude Jekyll' či fialově kvetoucí 'Atropurpurea', který má užší a lesklejší list a tvoří velmi pěkný porost, nevypadá tak učesaně jako porost modře kvetoucího druhu. Stálezelený břečtan (*Hedera helix*) se hodí pouze do velkých zahradních úprav, stejně jako pitulník žlutý (*Galeobdolon luteum*) se stříbrně panašovanými listy. Obě rostliny

Geofyty (efemeroidy) jsou vytrvalé rostliny s velmi krátkou vegetační dobou. Obvykle v jarních měsících vyrůstají z pupenů na podzemních vytrvalých orgánech (cibule, hlízy, oddenky), rychle vykvetou, semena dozrají a rostliny odumřou – zatáhnou.

výkres 4 Znázornění stanoviště pod vzrostlými dřevinami.

se příliš agresivně rozrůstají a v menších zahradách jsou na obtíž. Pěkné porosty tvoří stálezelená, pomalu se rozrůstající dřevina tlustoblázník (*Pachystima canbyi*). Dobře rostou a intenzivně se přesévají různé druhy violek, například violka vonná (*Viola odorata*), i málo známá zdrojovka sibiřská (*Montia sibirica*). Stabilní a vyrovnaný porost tvoří škornice alpská (*Epimedium alpinum*), která se rychle rozrůstá pomocí dlouhých podzemních oddenků. V malých plochách ji musíme udržovat ve vymezeném prostoru. Pěkný a dlouhověký porost tvoří kakost oddenkatý (*Geranium macrorrhizum*) a jeho kultivary, které se od druhu odlišují jinou barvou květů. Pro osvěžení lze v menších skupinách vysadit kapradiny, hlavně druhy kapraď (*Dryopteris*) a papratka (*Athyrium*), stínomilné ostřice, například ostřice lesní (*Carex sylvatica*), měsíčnici vytrvalou (*Lunaria rediviva*) i jednoletou měsíčnici roční (*Lunaria annua*), které jsou zajímavé nejen fialovými (bílymi) květy, ale i stříbrnými šešulkami, které drží na stvolech dlouho do zimy.

Pod listnatými stromy, kde alespoň na jaře, než se stromy olistí, je slunce, máme již možností více. Prosperují tu všechny předešlé, z dalších lze na větší plochy vysadit například konvalinku vonnou (*Convallaria majalis*), v kombinaci s malými skupinkami bíle kvetoucí biky sněžné (*Luzula nivea*), kokořík mnohokvětý (*Polygonatum multiflorum*) a kokořík vonný (*Polygonatum odoratum*) s podrostem kopytníku evropského (*Asarum europaeum*). Sucho dobře snášejí evropské a středomořské druhy škornic (*Epimedium*), které se

rozrůstají pomocí podzemních oddenků. Květy raší brzy zjara (v dubnu), zpravidla dříve, než začnou rašit listy. Proto je nutné staré listy před rašením odstranit, jinak v nich květy zanikají a porost je nevzhledný. Kompaktnost porostu lze narušit vyššími kapradinami (*Dryopteris*, *Athyrium*).

Stálíci jsou na tomto stanovišti čemeřice nachová (*Helleborus purpurascens*) a čemeřice východní (*H. orientalis*). Mají listy dlanitě členěné, u čemeřice východní i v zimě zelené, a pěkné květy časně zjara, v odstínech červené a bílé barvy. Rády se přesévají a potomstvo je velmi variabilní ve vybarvení květů. Z vyšších trvalek v menších skupinkách jsou vhodné například hvězdnice velkolistá (*Aster macrophyllus*) nebo vratič chocholičnatý (*Tanacetum corymbosum*).

Vysvětlivky k tabulkám této kapitoly

Název: latinský botanický název / český název

Výška v centimetrech: listové trsy / květní stvolky

Estetická působnost: barva a doba květů / tvar a velikost listů / zajímavé plody

Skupina: A – rostliny vysazovat jednotlivě (soliterně) nebo jen v malých skupinách nejvýše po 3 kusech, B – vysazovat malé roztroušené skupiny po 3–15 kusech, C – výsadba na větší souvislé plochy, rostliny tvoří kompaktní a vyrovnaný pokryv

69 Jarní podrost pod listnatými stromy (sasanka, dymnivka, ostřice), foto: Zdeněk Kissenbauer.

70 Porost kakostu oddenkatého (*Geranium macrorrhizum*) mezi rododendrony (foto: Zdeněk Kissenbauer).

71 Podrostový záhon z kakostu krvavého (*Geranium sanguineum*), vtroušeně je bíle kvetoucí měsíčnice roční (*Lunaria annua*) a fialová večernice vonná (*Hesperis matronalis*), foto: Zdeněk Kissenbauer.

72 Výborné trvalky do podrostů jsou pommněnkovce. Tvoří hustý a vyrovnaný porost. Na snímku pommněnkovec sibiřský (*Brunnera sibirica*).

69

70

71

72

■ Výběr rostlin pro stanoviště stín, půda suchá až normálně vlhká

Název	Výška [cm]	Estetická působnost květů / doba květu / list / zajímavý plod	Skupina	Poznámka
<i>Asarum europaeum</i> / kopytník evropský	10	červenohnědé, nenápadné, pod listy / V / lesklý, stálezelený	C	kvete pod listy, přesévá se
<i>Aster macrophyllus</i> / hvězdnice velkolistá	100	fialové / VIII–IX / srdčité, drsně chlupaté listy	B	i do stinného okraje porostu
<i>Convallaria majalis</i> / konvalinka vonná	20/15	bílé i růžové, voní / V / vzpřímené, kopinaté / rudé plody	C	jedovatá, rozšiřuje se podzemními oddenky
<i>Epimedium</i> × <i>cantabrigiense</i> / škornice	30/40	drobné, žlutočervené / IV / v zimě zanikají	C	krátké oddenky, v III ostříhat
<i>E.</i> × <i>perralchicum</i> 'Frohneiten' / škornice	20–30	žluté / IV / stálezelené, při rašení červeně mramorované	C	silně se rozrůstá, v III ostříhat
<i>E.</i> × <i>rubrum</i> / škornice	25/30	červenobílé / IV / na zimu červenají a zanikají	B	roste trsnatě, v III ostříhat
<i>E.</i> × <i>versicolor</i> / škornice (kultivary)	30/30	podle kultivaru žluté, měděné, načervenalé / IV–V / zelené přes zimu	B	v III ostříhat
<i>E.</i> × <i>warleyense</i> / škornice	25/30	oranžové / IV–V / v zimě červeno-zelené	C	v III ostříhat
<i>E. pinnatum</i> 'Elegans' / škornice zpeřená	20/30	žluté / IV / zelené přes zimu	B	pomaleji se rozrůstá, v III ostříhat
<i>Epimedium</i> 'Black See' / škornice	30/40	hnědavě červené / III / pěkné, tmavé, drží do jara	C	velmi brzy raší, v II ostříhat
<i>Epimedium alpinum</i> / škornice alpská	25/30	drobné, žlutohnědé / V / vyrovnaný porost, zanikají koncem zimy	C	intenzivně se rozrůstá, v III ostříhat
<i>Epimedium perralderianum</i> / škornice	30/30	sytě žluté / V / v mírné zimě list zelený do jara	C	do teplejších poloh, v III ostříhat
<i>Epimedium pubigerum</i> / škornice	30/40	smetanové / IV / drží do jara	C	roste více trsnatě, v III ostříhat
<i>Galeobdolon luteum</i> / pitulník žlutý	20–30	žluté / V–VI / stříbrně lemovaný list	C	intenzivně se rozrůstá, do velkých přírodních zahrad
<i>Galium odoratum</i> / mařinka vonná	10–20	bílé / IV–V / jemný, v přeslenech	B	i do stinného okraje porostu
<i>Geranium macrorrhizum</i> / kakost oddenkatý	30/40	odstíny růžové / V–VII / laločnaté, zelené i v zimě	C	aromatický list, i do okraje porostu, na slunce i do stínu
<i>Helleborus orientalis</i> / čemeřice východní	40/30	zelenavé až růžové / II–IV / dlanitě členěné, tmavě zelené, přezimují	B	velmi variabilní v barvě květu, i do okraje porostu, přesévá se
<i>Helleborus purpurascens</i> / čemeřice nachová	40/30	vně purpurové, uvnitř nazelenalé / III–IV / dlanitě členěné, nepřezimují	B	kvete i dříve, i do okraje porostu, přesévá se
<i>Lathyrus aureus</i> / hrachor zlatožlutý	40/50	žlutooranžové / V–VI / jasně zelené	A	i do stinného okraje porostu
<i>Lunaria annua</i> / měsíčnice roční	80	fialové, bílé / V–VIII / ozdobné plody	A	jednoletá, přesévá se
<i>Lunaria rediviva</i> / měsíčnice vytrvalá	80	bílé, růžové / V–VI / ozdobné plody	A	přesévá se
<i>Montia sibirica</i> / zdrojovka sibiřská	10/20	růžové / IV–VI / malé, zelené i v zimě	B	silně se přesévá
<i>Pachystima canbyi</i> / tlustoblázník Canbyův	20–30	drobné, hnědavé, nenápadné / IV–V / malý, leskle zelený	C	stálezelená dřevina
<i>Polygonatum</i> 'Weihenstephan' / kokořík	100–120	zeleno-bílé / V–VI / dvouřadě uspořádané / neplodí	B–C	ne příliš sucho
<i>Polygonatum multiflorum</i> / kokořík mnohokvětý	40–70	zeleno-bílé, malé, trubkovité / V–VI / dvouřadě uspořádané	B	přesévá se
<i>Polygonatum odoratum</i> / kokořík vonný	30–40	zeleno-bílé, malé, trubkovité / V–VI / dvouřadě uspořádané / černomodré plody	B	přesévá se
<i>Tanacetum corymbosum</i> / vrtič chocholíčnatý	100	menší, v chocholíkách, bílé / VI–VII	B	i do stinného okraje porostu
<i>Vinca minor</i> / barvínek menší (kultivary)	15–20	modrá, vínová, bílá / IV–V / drobný, stálezelený, vyrovnaný porost	C	
<i>Viola odorata</i> / violka vonná (kultivary)	15	modrá, bílá, červená / III–IV / voní / malý	B	přesévá se

Dále je možné využít cibulnaté rostliny uvedené v tabulkách na str. 20 a 22.

■ Výběr rostlin pro stanoviště stín, půda suchá až normálně vlhká – kapradiny

Název	Výška [cm]	Estetická působnost listů	Skupina	Poznámka
<i>Athyrium filix-femina</i> / papratka samičí (kultivary)	30–60	jemně dělené, na zimu zanikají, kultivary se stříbrnými listy	B	kultivary s různě dělenými listy
<i>Polypodium vulgare</i> / osladič obecný	20–40	stálezelené listy	B–C	rozšiřuje se oddenky

Dále je možné využít okrasné trávy a traviny uvedené v tabulce na str. 139.

Přehled druhů škornic (*Epimedium*) vhodných do podrostu dřevin

Epimedium alpinum – intenzivně se rozrůstá pomocí dlouhých, silných podzemních oddenků. Květy jsou drobné, žlutohnědé, nevýrazné, kvete v květnu. Snese značné sucho, tvoří hustý a vyrovnaný porost.

E. perralderianum – má dlouhé plazivé oddenky, složené listy jsou tmavě zelené, lesklé, při rašení bronzové, v mírné zimě drží do jara, má větší žluté květy v nevětvených latách.

E. pinnatum – rozrůstá se pomaleji, listy má lesklé, kožovité, drží přes zimu, květy žluté, v nevětvených latách, kvete před rašením listů v první polovině dubna. Pěstuje se kultivar 'Elegans'.

E. pubigerum – oddenky jsou krátké, růst spíše trsnatý, listy v zimě zelené, krémově bílé (i narůžovělé) květy jsou vysoko nad listy v rozvětvených latách. Pěstuje se kultivar 'Perlsprudel'.

E. × perralchicum – oddenky jsou dlouze plazivé, kožovité listy se na podzim zbarvují do červena, vytrvávají přes zimu, má velké,

žloutkově žluté květy v nerozvětvených latách. Nejčastěji se pěstují kultivary 'Frohnleiten' a 'Wisley'.

E. × cantabrigiense – oddenky má krátké, listy na podzim hnědnou a v zimě zanikají, květy jsou drobné, žlutočervené, v bohatě rozvětvených latách vysoko nad listy.

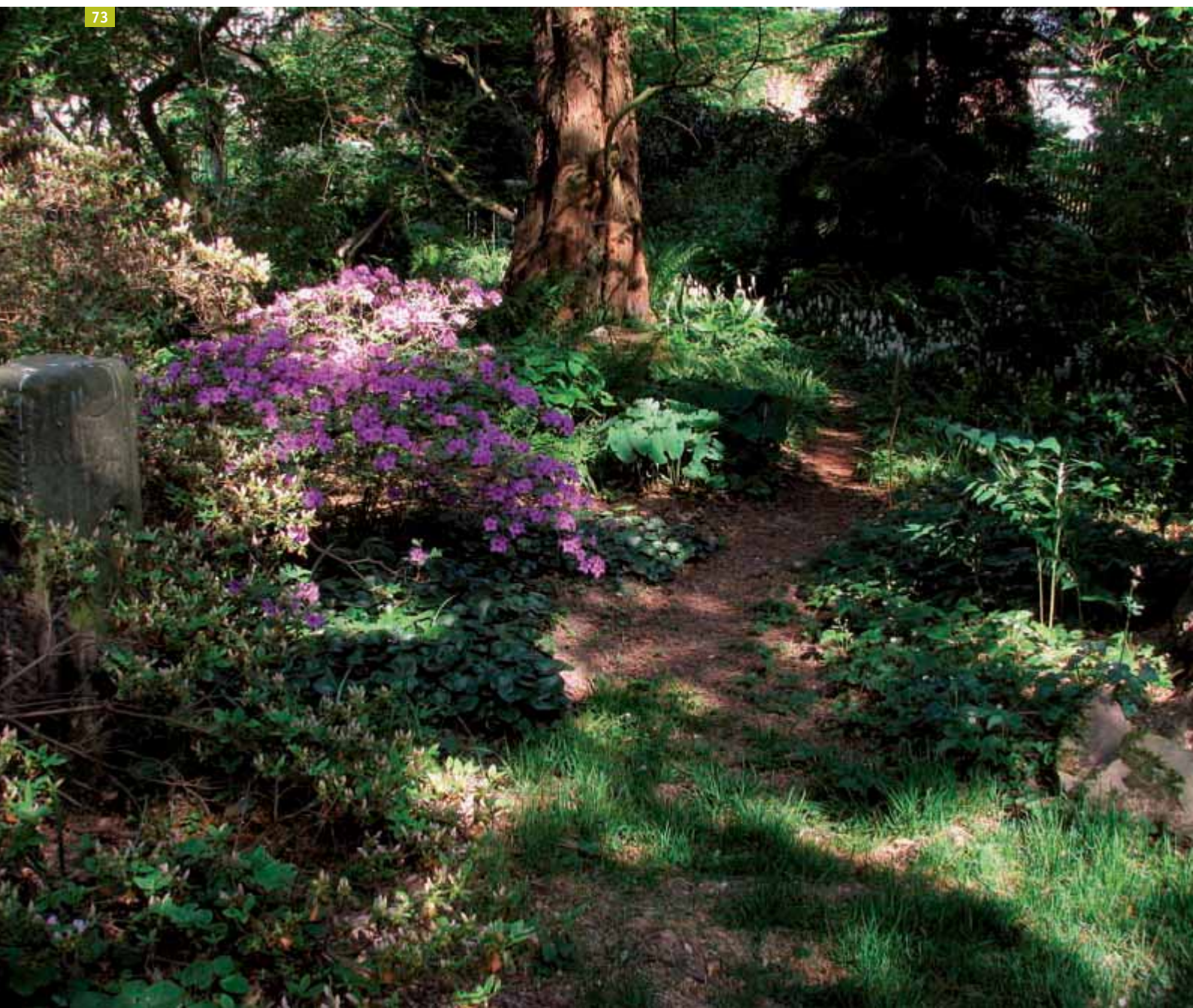
E. × rubrum – tvoří hustá hnízda, listy jsou při rašení výrazně červeno-zeleně mramorované, v zimě zanikají, květy má červenobílé, kvete před rašením listů.

E. × versicolor – oddenky jsou krátké, listy na podzim bronzové, částečně drží přes zimu. Pěstují se hlavně kultivary 'Sulphureum' – květy sírově žluté, mladé listy jsou výrazně červeno-zeleně mramorované, 'Cupreum' – květy červené a s velkou ostruhou, 'Versicolor' – květy červeno-fialové a žluté.

E. × warleyense – listy drží do jara, na podzim hnědo-oranžové, dlouze plazivé oddenky, květy jsou oranžové.

73 Jarní pohled do podrostového záhonu.

73

Trvalky pod vzrostlými dřevinami, půda normální až vlhká

Stanoviště je pro rostliny přijatelnější vzhledem k vyšší vlhkosti půdy. Roste zde dobře většina trvalek rostoucích na předchozím stanovišti, ale i mnoho dalších druhů a především více zahradních kultivarů.

Na větší plochy můžeme vysadit bergenie (*Bergenia*). Tvoří silné, těsně pod povrchem půdy ležící oddenky. Na jejich konci vyrůstají růžice velkých, masitých a přes zimu zpravidla vytrvalých listů. Na vyšších stvolech v koncových vijanech jsou seskupeny menší květy (v průměru 2 cm) s výraznými kalichy. Do porostu bergenií můžeme vysadit ostřici, mochny, trávy i kapradiny. Je vyšlechtěno mnoho kultivarů, které se od sebe odlišují barvou květů (bílá až purpurová), výškou květenství (20–60 cm), tvarem i velikostí listů, jejich vytrvalostí a zimním vybarvením. Vytrvalost listů v zimě a jejich vybarvení závisí do určité míry na průběhu počasí. V tuhých zimách listy hnědnou.

Bergenia – kultivary

Bíle kvetoucí: 'Bach', 'Brahms', 'Britten' (listy v zimě červenají), 'Silberlicht' (citlivý list), 'Schneeglocke' (listy v zimě zelené), 'Schneekissen' (kvete velmi brzy); bílé květy při odkvétání většinou zrůžoví

Růžově kvetoucí: 'Baby Doll' (kvete pozdě), 'Biedermeier', 'Bizet' (pozdní, v zimě pěkné listy červené i zelené), 'Bressingham Beauty' (listy v zimě zanikají, v době květu nemá listy), 'Ernst Schmidt' (velmi raná), 'Frau Holle', 'Oeschberg' (kvete pozdě, v zimě červený list), 'Rosi Klose' (v zimě pěkné, zelenočervené listy), 'Rosi Ruffles', 'Rosa Zeiten', 'Vorfrühling' (v zimě zelené listy)

Tmavě růžově až purpurově kvetoucí: 'Abendglut' (list v zimě zelenočervený), 'Ballawley' (listy v zimě odumírají), 'Margery Fish' (v zimě červený list), 'Morgenrötte' (listy v zimě odumírají), 'Purpurglocken' (květy na 60 cm vysokém stvolu, pozdní), 'Purpurkönigin' (velmi pozdní, v zimě listy červené), 'Sunningdale' (v zimě list sytě červený)

Velmi vděčnými trvalkami s přezimujícími listy jsou plicníky (*Pulmonaria*). Na příliš suchém (nebo osluněném) místě mohou přes léto jejich listy zasychat. Jsou ozdobné květy nebo nápadné skvrnitými listy. Zelenolisté kultivary plicníku úzkolistého (*P. angustifolia*), například 'Azurea' a 'Blaues Meer', mají krásné hořčičně modré květy, bílé kvete kultivar 'Alba'. Silně rostoucí je plicník červený (*P. rubra*), zejména jeho kultivar 'Bowles Red'. Zelené chlupaté listy jsou vysoké až 30 cm, květy má červené. Plicník cukrový (*P. saccharata*) a plicník lékařský (*P. officinalis*) mají nápadné stříbřitě skvrnitě listy. Pěstuje se více jejich kultivarů. Plicníky se mezi sebou velmi snadno kříží a přesévají, pokud tedy chceme udržet kultivary čisté, musíme semenáčky nemilosrdně likvidovat.

Pulmonaria saccharata – kultivary

'Mrs. Moon' – kromě skvrnitěho listu má krásné modré květy
'Argentea' – jak napovídá název, má výrazně stříbrně vybarvený list
'Frühlingshimmel' – list má skvrnitý a květy světle modré
'Sissinghurst White' – skvrnitý list, bílé květy

Souvislý porost pomocí podzemních oddenků tvoří pomněnkovec sibiřský (*Brunnera sibirica*), bohužel je velmi málo pěstovaný. Podobný je pomněnkovec velkolistý (*B. macrophylla*), květy má o něco menší, roste spíše trsnatě a pěstuje se několik jeho kultivarů s různě zbarvenými listy nebo bílými květy. Kultivary rostou pomaleji, jsou choulostivější a používají se jen v malých skupinách do popředí záhonů.

Zelené koberce pomocí oddenků tvoří i kostival velkokvětý (*Symphytum grandiflorum*). Rostliny dorůstají asi 30 cm, kvete

Brunnera macrophylla – kultivary

'Betty Bowring' – list zelený, drobnější bílé květy, při holomrazech může vymrzat

'Blaukuppel' – husté zelené listové trsy, vzpřímené vijany květů až 40 cm vysoké

'Hadspen Cream' – okraj listu má užší, nepravidelný, krémově bílý lem, listy jsou jím jakoby stažené, květy modré

'Jack Frost' – list je kovově stříbrný, s výraznou zelenou nervaturou, květy modré

'Variegata' – v okraji listu je široký, nepravidelný, bíložlutý pruh, listy jsou citlivé na slunce

Symphytum grandiflorum – kultivary

'Goldsmith' – žlutý okraj listů

'Hidcote Blue' – jemně modrý květ při odkvétání bledne

'Hidcote Pink' – květy čistě růžové

'Saphir' – vzrůstný, tvoří oddenky, nejmodřejší z pěstovaných

Symphytum × *uplandicum* 'Variegatum' – lila-růžové květy, list sědozelený s krémově žlutým okrajem, pro vlhká a stinná místa

v květnu, květy má smetanové nebo růžové, listy zelené nebo žlutě panašované, podle kultivarů. Kultivary jsou méně vzrůstné než původní druh a stejně jako u plicníků se mezi sebou snadno kříží. Listy kostivalů, plicníků i pomněnkovců mohou v příliš suchém létě zasychat.

I v zimě zelený povrch tvoří robustní barvínek větší (*Vinca major*), je vyšší, 30–40 cm, má velké modré květy. Bohužel listy i výhony při holomrazech vymrzají, na jaře je pak musíme odstranit, a i když rostliny nezmrznou, porost ztrácí svou funkci, takže ho nelze všude doporučit. Je vhodný jen do teplých poloh, vyžaduje zimní příkryvku. Spolehlivý, velmi pěkný i v zimě zelený porost tvoří mochnička trojčetná (*Waldsteinia ternata*), mitrovnička srdčitá (*Tiarella cordifolia*) nebo bika lesní (*Luzula sylvatica*).

Některé trvalky se rády samy přesévají a obsazují volná místa v záhoně. Patří k nim i málo známá, ale velmi odolná a vytrvalá mitrovka velkokvětá (*Tellima grandiflora*) a její kultivar 'Rubra'. Ten má v zimě a časné na jaře nápadné červené listy a v kombinaci s bíle či žlutě

Čínské druhy škornic

Epimedium rhizomatosum – je dlouze oddenkatý, robustní druh, vhodný jako povrch na velké plochy. Listy jsou při rašení skvrnitě červené, stálezelené, lesklé, bohaté květní latic s množstvím květů trčí nad listy (jsou až 40 cm vysoké), květy bělavě žluté, s velmi dlouhou ostruhou, kvete od května po celé léto až do září.

Epimedium leptorrhizum má rovněž dlouze plazivé oddenky, stálezelené listy jsou na rubu modrošedé, při rašení jsou bronzově skvrnitě, květenství je řídké, květy velké (až 4 cm), růžové, s nápadně dlouhou ostruhou. Druh je mrazuvzdorný, je to jeden z nejlepších nových druhů.

Díky intenzivní šlechtitelské práci, vzniká i mnoho kříženců. Pro výsadby do podrostu jsou vhodné především kříženci čínských druhů:

Epimedium 'Amanogawa' – stálezelený list je při rašení červeně tečkovaný, má velký počet bílých květů s krátkou ostruhou

Epimedium 'Enchantress' – tmavě zelený list, na rubu bělavý, bohatě kvete, bílé až červenofialové květy

Epimedium 'Kagujahime' – při rašení purpurově červeně skvrnitý na zeleném podkladu, bohatství menších květů světle růžových až vínových, jakoby tečkovaných

Japonské druhy a kříženci

Japonské druhy škornic i jejich kříženci rostou trsnatě, jsou subtilnější, listy na zimu zanikají. Jsou vhodné spíše do skalek nebo malých zahradních úprav. Pěstují se kříženci *E.* × *grandiflorum* a *E.* × *younianum* a velké množství jejich kultivarů.

74

74 Porost srdcovky drobnokvěté (*Dicentra eximia*) – v popředí bělokvětý kultivar ('Alba').

75

75 Vysoké kokoříky a kapradiny s podrostem bíle kvetoucích prvosenek (*Primula sieboldii*).

76 Nově založený záhon podrostových trvalek v květnu (foto: Zdeněk Kissenbauer).

76

■ **Výběr rostlin pro stanoviště stín, půda normální až vlhká**

Název	Výška [cm]	Estetická působnost květů / doba květu / list / plod	Skupina	Poznámka
<i>Aceriphyllum rossii</i>	20/30	bílé / IV–V / laločnaté listy jako japonské javory	B	vlhčí půda, mezi nízké rododendrony
<i>Actaea pachypoda</i> / samorostlík	60–80	bílé / V–VI / jemně dělený / plody bílé na červených stopkách	A	jedovatý
<i>Actaea rubra</i> / samorostlík červený	60–80	bílé / V–VI / jemně dělený / plody rudé	A	jedovatý
<i>Actaea spicata</i> / samorostlík klasnatý	40–80	bílé / V–VI / jemně dělený / plody černé	A	jedovatý
<i>Aegopodium podagraria</i> 'Variegata' / bršlice kozí noha	20/60	list bíle panašovaný / nesmí se nechat vykvést / semenáče ztrácejí panašování	B	opatrně používat, může se silně rozrůstat
<i>Anemone nemorosa</i> / sasanka hajní (kultivary)	15–20	bílé až modré, i plně / IV–V / jemný	B	zatahuje v létě, i do stinného okraje porostu
<i>Aruncus vulgaris</i> / udatna lesní	50/150	smetanové / V–VI / zpeřené listy	A	mohutná solitéra, vzpřímený trs, do přírodních záhonů
<i>Astilbe simplicifolia</i> / čechrava (kultivary)	15/30–50	bílé, řídké laty / VII / jemně dělený	B	i do stinného okraje porostu, do přírodních záhonů
<i>Astilboides tabularis</i>	80/150	smetanové, vysoká lata / VI / velmi velké štítnaté listy	A–B	plazivé oddenky, k vodě
<i>Astrantia major</i> / jarmanka větší	30/90	drobné barevné podpurné listeny zelené, bílé, růžové / VII–VIII / dělené	B	i do stinného okraje porostu, do přírodních záhonů
<i>Bergenia</i> / bergenie (kultivary)	30/60	vínové, růžové, bílé / III–IV / tuhé, většinou v zimě zelené, kultivary se vybarvují červeně	B	i do okraje porostu, do přírodních záhonů
<i>Brunnera macrophylla</i> / pomněnkovec velkolistý (kultivary)	25/40	drobné, modré i bílé / IV–V / srdčité, i stříbřité nebo žlutě panašované	C	trsy, odkvetlé stvolý odstranit
<i>Brunnera sibirica</i> / pomněnkovec sibiřský	40	malé, světle modré / IV / srdčité, velké	C	oddenky, v létě nesnáší sucho, odkvetlé stvolý odstranit
<i>Campanula latifolia</i> / zvonek širokolistý	80–150	modré, bílé / VI–VII / olistěné stvolý, listy široce kopinaté	A	i do stinného okraje porostu, do přírodních záhonů
<i>Caulophyllum thalictroides</i> / kohoš	75	drobné, zelenohnědé / IV / jemně dělené / modré plody, IX	B	málo se pěstuje
<i>Cimicifuga japonica</i> / ploštičník japonský	30/120	bílé / VIII–IX / trojčetné	A	i do stinného okraje porostu, mezi rododendrony, do trvalkových záhonů
<i>Cimicifuga racemosa</i> / ploštičník hroznovitý	60/180	bílé, voní / VIII–IX / vícekrát zpeřené	A	i do stinného okraje porostu, mezi rododendrony, do trvalkových záhonů
<i>Cimicifuga simplex</i> / ploštičník jednoduchý (kultivary)	80/120	bílé / IX–X / jemné, zpeřené	A	i do stinného okraje porostu, mezi rododendrony, do trvalkových záhonů
<i>Dentaria</i> (druhy) / kyčelnice	20–40	bílé, lila / III–IV / lichožpeřené, jemné	B	v létě zatahují
<i>Diphylleia cymosa</i> / vrubec	40/60	bílé / V / velké dvoulaločné / modré plody	A	má-li sucho, brzy zatahuje
<i>Doronicum pardalianches</i> / kamzičník	15/80	žluté / VI–VII / přizemní, srdčité	C	list po odkvětu zatahuje, raší na podzim, silně se rozrůstá
<i>Epimedium</i> / čínské druhy a kříženci	25–35	bílé, růžové / V / jemný, v zimě zaniká	B	šíří se oddenky, mezi nízké rododendrony
<i>Epimedium</i> / japonské druhy a kříženci	20	bílé, lila / V / velmi jemné, v zimě zanikají	A–B	rostou trsnatě, do menších úprav, do alpin
<i>Geranium nodosum</i> / kakost uzlinatý	50–60	růžovofialové / V–IX / dlanitě dělené	C	přesévá se, i do stinného okraje porostu
<i>Geranium phaeum</i> / kakost hnědočervený	40/60	hnědé až bílé / V–VIII / laločnaté, s hnědými skvrnami	C	i do stinného okraje porostu
<i>Hepatica nobilis</i> / jaterník podléška	10–15	modré, růžové i bílé / III–IV / laločnatý	A	i do stinného okraje porostu
<i>Hylomecon japonica</i> / vlaštovičníkovec japonský	20–30	žluté / IV–V / jemné, zpeřené	B	i do stinného okraje porostu, mezi nízké rododendrony
<i>Jeffersonia diphylla</i> / jeffersonie dvoulistá	20–40	bílé / V / listová čepel se dělí ve dva velké laloky	A	i do stinného okraje porostu, mezi nízké rododendrony
<i>Jeffersonia dubia</i> / jeffersonie	10–15	světle lila / IV–V / jemné listy	A	vlhčí půdy
<i>Kirengeshoma palmata</i> / kirengešoma	60–80	žluté / VIII–IX / listy podobné javoru	A	citlivá na jarní mrazy

Název	Výška [cm]	Estetická působnost květů / doba květu / list / plod	Skupina	Poznámka
<i>Lamium maculatum</i> / hluchavka skvrnitá	15/20	růžové, bílé / IV–VII / stříbřitě šedý list	B	i do stinného okraje porostu
<i>Lamium orvala</i> / hluchavka šalvějová	40–50	růžovovinové / V–VI / list jako kopřiva	B	i do stinného okraje porostu
<i>Lathyrus vernus</i> / lecha jarní	20–30	fialové, modrají / IV–V / jemné, zpeřené listy	B	přesévá se
<i>Maianthemum bifolium</i> / pstroček dvoulistý	5/15	bílé / V–VI / červené plody	B	rozzrůstá se pomocí tenkých oddenků
<i>Meconopsis cambrica</i> / mákovník velšský	20/50	žluté / VI–X / světle zelené, jemné	A	přesévá se, i do okraje porostu, do stínu i na slunce
<i>Omphalodes verna</i> / pupkovec jarní	10–15	modré, bílé / III–V / přizemní srdčité, stálezelené	B	snáší dobře letní vedra a sucha
<i>Oxalis acetosella</i> / šťavel kyselý	5/10	bílé, růžové / IV–V / trojčetné, jasně zelené listy	B	velmi dekorativní porost, do menších zahradních úprav
<i>Pachysandra terminalis</i> / tlustonitník	25–30	bílé / IV–V / stálezelený list	C	zpočátku roste pomalu, výběžkatý, vlhčí půda, mezi rododendrony
<i>Paris quadrifolia</i> / vraní oko čtyřlisté	20–40	zelenobílé, nevýrazné / VI–VII / čtyři listy na vrcholu lodyhy / modrý plod	B	jedovaté
<i>Podophyllum hexandrum</i> / noholist himálajský	50–60	bílé, růžové / V / dlanitě dělené listy / velké červené bobule	B	roste trsnatě, mezi rododendrony
<i>Podophyllum peltatum</i> / noholist štítnatý	30–40	bílé / V / nápadné, deštníkovitě rozložené, dlanitě dělené listy / žluté plody	C	šíří se podzemními oddenky, mezi rododendrony
<i>Polygonatum verticillatum</i> / kokořík přeslenitý	100	zelenobílé / V–VI / kopinatý list v přeslenech / červené plody	A	mezi rododendrony
<i>Primula elatior</i> / prvosenka vyšší	15/30	sírově žluté / IV–V	B	i do trávníků
<i>Pulmonaria angustifolia</i> / plicník úzkolistý (kultivary)	15–30	modré, bílé / III–IV / zelený, přezimující list	B–C	ne příliš sucho v létě
<i>Pulmonaria rubra</i> 'Bowles Red' / plicník červený	30/40	světle červené / IV–V / zelený	B–C	mezi rododendrony
<i>Pulmonaria saccharata</i> / plicník cukrový (kultivary)	25–30	modré, bílé / IV–V / listy stříbrně skvrnité	B	ne příliš sucho v létě
<i>Rodgersia pinnata</i> / rodgersie zpeřená	70/120	bílé, růžové / VI–VII / velké, zpeřené listy	B	i do stinného okraje porostu, k vodě
<i>Rodgersia podophylla</i> / rodgersie stopkolistá	70/120	bílé / VI / velké, dlanitě dělené	B	i do stinného okraje porostu, k vodě
<i>Saruma henryi</i>	50–60	žluté / V–VIII / srdčité, měkce chlupaté, na zimu zanikají	B	velmi dlouho kvete, mezi rododendrony
<i>Saxifraga cortusifolia</i> / lomikámen kruhatkolistý	10/30	bílé, drobné / IX–X / červenozeleň vytrvalý list	A	stěhuje se, lehký zimní kryt listím
<i>Saxifraga umbrosa</i> / lomikámen stinný	10/20	růžové / V–VII / přizemní růžice stálezelených listů	B	do okraje záhonů
<i>Smilacina racemosa</i> / smilacina hroznovitá	40–60	smetanové, nenápadné / V / zelené malé listy / červené bobule	B	i jiné druhy
<i>Symphytum grandiflorum</i> / kostival velkokvětý (kultivary)	30–40	žluté / V	C	ne příliš sucho v létě
<i>Tellima grandiflora</i> / mitrovka (kultivary)	20/50	žlutozelené, nenápadné / V–VI / i v zimě zelený (i červený)	B	přesévá se
<i>Tiarella cordifolia</i> / mitrovnička srdčitá (kultivary)	15/30	bílé, narůžovělé / IV–V / malý, srdčitý, světle zelený, zelený i v zimě	C	kultivary jen v menších skupinách v okraji záhonu
<i>Uvularia grandiflora</i> / uvularie velkokvětá	30	zelenožluté, převislé / V / světle zelený, na podzim zlatožlutý	B	i do stinného okraje porostu, mezi rododendrony
<i>Vancouveria hexandra</i>	30/40	smetanové / VI / jemné dělené listy, na zimu zanikají	B	i do stinného okraje porostu, mezi rododendrony
<i>Vinca major</i> / barvínek větší	30–40	světle modré / V–VI / stálezelený list	C	rychle roste, namrzá, jen do teplých poloh
<i>Waldsteinia ternata</i> / mochnička trojčetná	10–15	žluté / IV–V / stálezelený, trojčetný list	C	i do stinného okraje porostu, mezi nízké rododendrony

Dále je možné použít okrasné trávy a traviny pro polostín a stín, uvedené v tabulkách na str. 135, 139, a cibuloviny uvedené v tabulkách na str. 20, 22.

Výběr rostlin pro stanoviště stín, půda normální až vlhká – kapradiny

Název	Výška [cm]	Estetická působnost listů	Skupina	Poznámka
<i>Adiantum pedatum</i> / netík znožený (kultivary)	20–50	jemně dělený list, na zimu zaniká	B	i do stinného okraje porostu, mezi nízké rododendrony
<i>Adiantum venustum</i> / netík	15–20	jemně dělený list je zelený přes celou zimu	B–C	šíří se oddenky, i do kamenitých půd
<i>Athyrium niponicum</i> / papratka japonská	30–40	listy mají purpurově bronzové zbarvení	A–B	podobný je <i>A. otophorum</i> , mezi nízké rododendrony
<i>Blechnum spicant</i> / žebrovice různolistá	20–40	vytrvalý tmavě zelený peřenosečný list, plodné listy užší	A	vyžaduje vlhčí a kyselou půdu, vysokou vzdušnou vlhkost
<i>Dryopteris affinis</i> / kaprad' rezavá (kultivary)	60–80 (15–60)	listy při rašení pokryty zlatě rezavými šupinami, v zimě zelené, na jaře usychají	B	i do stinného okraje porostu, mezi rododendrony
<i>Dryopteris erythrosora</i> / kaprad'	30–60	nápadně zbarvené, bronzové, v zimě zelené listy, v rubu červené výtrusnice	B	i do stinného okraje porostu, mezi rododendrony
<i>Dryopteris filix-mas</i> / kaprad' samec (kultivary)	60	jemně dělené, zpeřené, v zimě zanikají	B	i do stinného okraje porostu, mezi rododendrony
<i>Gymnocarpium dryopteris</i> / bukovník kapradovitý	25	jemný zpeřený list, v zimě zaniká	B	i do stinného okraje porostu, šíří se oddenky, mezi nízké rododendrony
<i>Matteuccia struthiopteris</i> / pérovník pštrosí	80/40	nálevkovité růžice listů, hnědé plodné listy drží přes zimu	B	silně se rozrůstá oddenky, mezi rododendrony
<i>Phyllitis scolopendrium</i> / jelení jazyk (kultivary)	20–40	stálezelený, nedělený a celokrajný list, kultivary s redukovanými listy	A	vlhčí místa, snáší vápenaté půdy
<i>Polystichum acrostichoides</i> / kapradina	40	hrubší zpeřený list, stálezelený	B	i do stinného okraje porostu
<i>Polystichum setiferum</i> / kapradina osténkatá (kultivary)	30–60	zpeřené, jemné listy, vytrvají přes zimu	B	i do stinného okraje porostu, mezi rododendrony

kvetoucími jarními cibulovinami (čemeřicí, sasankami, sněženkami, talovíny) vypadá velmi pěkně. Nemá sice nápadné květy, ale je to rostlina velmi přizpůsobivá s pěkným listem. Naopak nápadně a dlouho kvete mákovník velšský (*Meconopsis cambrica*). Má skutečně květy podobné vlčímu máku, jsou žluté nebo oranžové. Odstráhneme-li odkvetlé stonky, dobu květu prodloužíme. Velmi silně se přesévá. Podobně se chovají i další trvalky, jako například orlíček (*Aquilegia*), náprstník (*Digitalis*), měsíčnice (*Lunaria*).

Mnohé trvalky se na podzim velmi pěkně vybarvují nebo jsou zajímavé svými nápadnými plody. Druhy samorostlíků (*Actaea*) mají sice nenápadná hroznovitá květenství smetanově bílých kvítků, ale v pozdním létě upoutají nápadnými kulatými bobulemi velikosti hrachu ve vzpřímeném hroznu. Samorostlík červený (*Actaea rubra*) má lesklé, světlivě červené bobule, pro samorostlík (*A. pachypoda*)

jsou typické bobule bílé s nápadně ztloustlými červenými stopkami, samorostlík klasnatý (*A. spicata*) má plody černé. Nepřehlédnutelné jsou až 10 cm velké červené bobule noholistu himálajského (*Podophyllum hexandrum*). Visí na rostlině až do příchodu mrazů. Červené, ale drobné bobulky mají pstroček dvoulistý (*Maianthemum bifolium*), konvalinka (*Convallaria majalis*) nebo kokořík (*Polygonatum verticillatum*). Modré, sivě ojiňené kulovité plody mají vrubec (*Diphylleia cymosa*) a kohoš (*Caulophyllum*), tmavě modré až černé bobulky má kokořík mnohokvětý (*Polygonatum multiflorum*).

Protože je stanoviště vlhčí, je zde možné s úspěchem pěstovat čínské i některé japonské druhy škornic, které mají vyšší nároky na vodu. Jsou to krásné rostliny s nápadně tvarovanými i vybarvenými květy, bohužel u nás zatím málo pěstované, a proto ne zcela vyzkoušené. Také jejich pořizovací cena je dost vysoká.

77 Botanické pivoňky mají zajímavé nejen květy, ale i plody.

78 *Podophyllum hexandrum* – plod.

77

78

Trvalky v okraji porostu dřevin

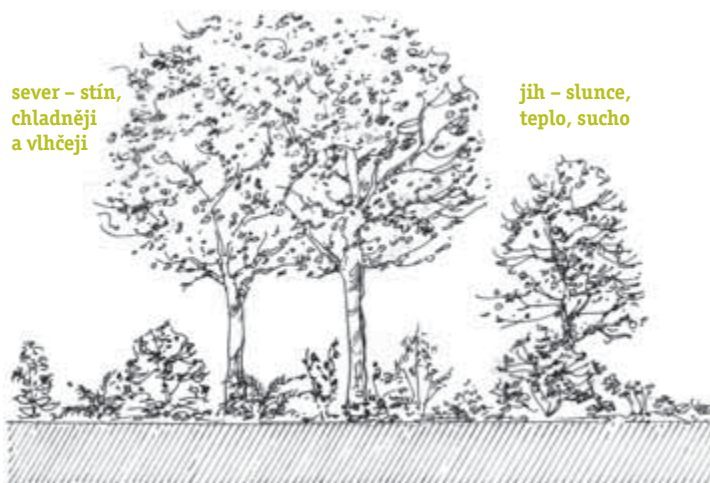
Půdní podmínky jsou podobné předešlé skupině, rozdíl je hlavně v oslunění. Na okraji porostů dochází k rychlému střídání světla a stínu, v důsledku toho teplota během dne kolísá. Stanoviště se rozdělují podle expozice vůči světovým stranám na dvě výrazně odlišné podskupiny. Na jižní stranu porostu svítí slunce, je zde teplo a sucho, na severní straně je polostín až stín, chladněji i vlhčeji. S postupným rozrůstáním vyšších dřevin se světelné podmínky mění a rostliny se stěhují za světlem.

Trvalky na osluněném okraji porostu dřevin

Po část dne je stanoviště osluněné (jižní či západní expozice), půda suchá až normální. Stanoviště je podobné jako slunný suchý záhon. Poskytuje více možností experimentovat při výběru trvalek a současně používat i drobnější dřeviny, jako například janovec (*Cytisus*), kručinku (*Genista*), vřesovec (*Erica*), mochnu (*Potentilla*), dřevité třezalky (*Hypericum*), nižší botanické druhy růží (*Rosa*) apod. Trvalky zde používané mají nápadnější a barevnější květy, mnohé z nich jsou schopny se samy přesévat, a najít si tak místo, které jim vyhovuje (*Campanula*, *Digitalis*, *Aquilegia*, *Hesperis*, *Helleborus*, *Paeonia* apod.).

Plošně lze použít různé druhy kakostů (*Geranium*). Hustý porost téměř stálezelených listů má kříženec *Geranium* × *cantabrigiense*, pěstuje se několik kultivarů kvetoucích růžově nebo bíle. Celá rostlina je aromatická. Poněkud řidší a neuspořádaný porost tvoří kakost krvavý (*Geranium sanguineum*) se svítivě červenými květy

a jemně dělenými listy. Jeho porost je vhodné na jaře ostříhat. Kakost dalmatský (*Geranium dalmaticum*) je subtilnější, vhodný do menších úprav nebo do alpin, snese značné sucho. Na větší plochy je výborná třezalka kalíškatá (*Hypericum calycinum*), která se rozrůstá podzemními oddenky, tvoří kompaktní a vyrovnaný porost. Její listy vydrží zelené i přes zimu, pokud nejsou velké mrazy. Na jaře je před rašením musíme ostříhat. Málo používaná je kamejka modronachová (*Lithospermum purpurocaeruleum*), která tvoří hustý, ale poněkud neucesaný porost šedavě zelených listů, které v zimě odumírají. Květy jsou purpurově modré, plody drobné bílé kuličky.

79 Záhon s kvetoucími bohyškami ('Ground Master') a omějem (*Aconitum*).

výkres 5 Znázornění stanoviště v okraji dřevin.

79

Trvalky v osluněném okraji porostu dřevin

Název	Výška [cm]	Estetická působnost květů / doba květu / list / plod	Skupina	Poznámka
<i>Anemone sylvestris</i> / sasanka lesní	30–50	bílé / IV–VI / listy chlupaté	B	
<i>Anthemis tinctoria</i> / rmen barvířský	30–60	žluté / VII–IX / hrubě dělené, šedo zelené	B	krátkověký, přesévá se
<i>Anthericum ramosum</i> / bělozářka větvitá	30/70	bílé / VI–VIII / trávovité listy	A–B	
<i>Aristolochia clematitis</i> / podražec křovištní	30–100	žluté / V–VII / srdčité, nepřezimují	A	
<i>Asparagus officinalis</i> / chřest obecný	50–120	zelenobílé, nenápadné / VI–VII / jemný čárkovitý list / rudé bobule	A	
<i>Aster divaricatus</i> / hvězdnice rozkladitá	30–65	drobné, bílé / IX–X / srdčité listy	B	
<i>Aster laevis</i> / hvězdnice hladká	60–120	modrofialové / IX–X / široce kopinaté	B	přesévá se
<i>Boltonia asteroides</i> / boltonie hvězdovitá	120	bílé, drobné / VIII–IX / jemné, kopinaté, modrozelené	A	i do přírodních a trvalkových záhonů
<i>Buphtalmum salicifolium</i> 'Dora' / volovec vrboolistý	30–50	žluté / VII–IX / úzký zelený list	B	kultivar se nerozklesá, i do trvalkových záhonů
<i>Campanula persicifolia</i> / zvonek broskvolistý	15/60	modré, bílé / VI–VII / kopinatý zelený list	B	přesévá se, i do přírodních záhonů
<i>Campanula trachelium</i> / zvonek kopřivolistý	20/100	modrofialové / VII–IX / list srdčité vejčitý	A	přesévá se
<i>Centaurea dealbata</i> / chrpa bělavá	70–80	růžové s bělavým středem / VI–VII / peřenodílné, rub plstnatý	B	
<i>Centaurea montana</i> / chrpa horská	50–60	modré / V–VII / peřenosečné listy, rub šedý	B	podzemní výběžky, i do přírodních záhonů
<i>Clematis recta</i> / plamének vzpřímený	100–150	bílé, vonné / VII–VIII / zpeřené	A	kultivar 'Purpurea' má červený list
<i>Clematis heracleifolia</i> / plamének bolševníkolistý	70	světle modré, drobné / VII–VIII / šedo zelený list, vzpřímený trs	A	i do trvalkových záhonů
<i>Coreopsis verticillata</i> / krásnoočko přeslenovitě	60–80	žluté / VII–IX / dělené, čárkovité, zelené listy	B	krátké výběžky, dlouhověké
<i>Dictamnus albus</i> / třemdava bílá	40/60	bílorůžové / IV–V	A	silně aromatická, dermatidní alergen
<i>Digitalis lanata</i> / náprstník vlnatý	30/150	žlutohnědé / VII–VIII / plstnaté	A	krátkověký, přesévá se
<i>Digitalis grandiflora</i> / náprstník velkokvětý	20/80	žluté / VI–VIII	A	krátkověký, přesévá se
<i>Duchesnea indica</i> / duchesnea indická	10	žluté / VI–VII / stálezelený list / červený nejedlý plod	B	plazivé, kořenující šlahouny
<i>Euphorbia amygdaloides</i> / pryšec mandloňovitý	30–50	žlutozelené / III–VI / listy na podzim červenají, vydrží celou zimu	A	i do stínu, přesévá se
<i>Euphorbia cyparissias</i> / pryšec chvojka	20–40	žluté / VI–VII / modrozelené jemné	A	pouze do teplých poloh, rozšiřuje se oddenky
<i>Euphorbia epithymoides</i> / pryšec mnohobarvý	30–40	žlutozelené / IV–VI / na podzim červenají	B	dlouhověký
<i>Euphorbia dulcis</i> / pryšec sladký	30–50	žlutozelené / VI–VII / červenají	A–B	přesévá se
<i>Fragaria vesca</i> / jahodník obecný (kultivary)	15–20	bílé / VI / dlouhé kořenující výběžky / rudé, jedlé plody	B	silně se šíří výběžky
<i>Geranium × cantabrigiense</i> / kakost	25/30	růžové / VI / aromatický stálezelený list	C	souvislý porost, do přírodních i trvalkových záhonů
<i>Geranium dalmaticum</i> / kakost dalmatský	10/15	růžové / VI–VII / listy na podzim červenají	B	i do alpin
<i>Geranium renardii</i> / kakost šedý	20/25	bílé s modrými žilkami / V–VI / šedo zelený s nápadnou žilnatinou	B	do přírodních i trvalkových záhonů
<i>Geranium sanguineum</i> / kakost krvavý (kultivary)	30/40	fialové, bílé / V–VIII / dělený jemný list	C	na jaře ostříhat, do přírodních záhonů
<i>Helleborus argutifolius</i> / čemeřice korsická	60–80	žlutozelené / IV–V / trojčetné, tuhé, ostnitě listy, v zimě zelené	A	zimní příkryvka, přesévá se
<i>Helleborus foetidus</i> / čemeřice smrdutá	40/50	zelené a purpurové / IV–V / dlanitě dělený list, zelený přes zimu	A	přesévá se
<i>Hesperis matronalis</i> / večernice vonná	25/80	vínové, voní / V–VII	A	dvouletá, přesévá se
<i>Hieracium aurantiacum</i> / jestřábník oranžový	10/30	oranžové / VI–VIII / šedo zelené, chlupaté	B	intenzivně se šíří podzemními i nadzemními výběžky
<i>Hypericum calycinum</i> / třezalka kalíškatá	20–40	žluté / VII–IX / list v zimě zelený	C	podzemní oddenky, na jaře posekat, i do stinného okraje porostu
<i>Inula ensifolia</i> / oman mečolistý	20–35	žluté / VII–VIII / jemné, kopinaté	B	do okraje záhonu, i do přírodních záhonů

Název	Výška [cm]	Estetická působnost květů / doba květu / list / plod	Skupina	Poznámka
<i>Lithospermum purpureocaeruleum</i> / kamejka modrořialová	30–40	purpurově modré / VI / šedý list/ drobné bílé plody	C	na jaře posekat
<i>Malva moschata</i> / sléz pižmový	40–70	světlerůžové / VI–IX	A	teplá místa
<i>Myrrhis odorata</i> / čechřice vonná	50–80	bílé / V–VI / vícekrát zpeřený jemný list	A	vlhčí půda, voní po anýzu
<i>Paeonia tenuifolia</i> / pivoňka úzkolistá	50	jasně červené / V–VI / jemný, úzký list	A–B	
<i>Primula veris</i> (<i>P. officinalis</i>) / prvosenka jarní	10–20	tmavě žluté / IV–V	B	přesévá se
<i>Primula vulgaris</i> (<i>P. acaulis</i>) / prvosenka bezlodyžná	10	žluté / III–VI	B	přesévá se
<i>Prunella grandiflora</i> / černohlávek velkokvětý	20–25	purpurové, fialové / VI–IX / v přízemní růžici	B	
<i>Saponaria officinalis</i> / mydlice lékařská	30–80	světle růžové, bílé, vonné / VII–IX	A	plazivé podzemní oddenky
<i>Solidago caesia</i> / zlatobýl	30–90	světle žluté / IX / zelené	A	
<i>Solidago virgaurea</i> / zlatobýl obecný	60–80	žluté / VII–IX / zelené	B	i do přírodních záhonů
<i>Tanacetum macrophyllum</i> / vratič velkolistý	130	smetanové / VI–VII / zpeřené, rub chlupatý	A	
<i>Thalictrum minus</i> / žluťucha menší	60–120	zelenavé, nenápadné / VI–VIII / jemně dělené listy	A	přesévá se, i do přírodních záhonů

Dále je možné použít okrasné trávy a traviny na slunce, půda suchá až svěží, uvedené v tabulkách na str. 135, 137, a některé druhy z tabulky na str. 141 a cibulnaté rostliny uvedené v tabulkách na str. 20, 22, 24.

80 Trvalky na okraji porostu dřevin jsou doplněny jednoletou měsíčnicí roční (*Lunaria annua*), foto: Zdeněk Kissenbauer.

80

Trvalky v okraji porostu dřevin v polostínu

V tomto případě trvalky rostou na ploše se severní či východní expozicí v polostínu, kde je normální až vlhká půda. Na tomto stanovišti můžeme využít většinu trvalek ze stanoviště pod vzrostlými dřevinami a ještě další druhy a zahradní kultivary. Velmi populární jsou kultivary dlužich (*Heuchera*) s barevnými (vínovými, žlutými, oranžovými, stříbrnými) nebo zvlněnými listy. Listy většinou přetrvávají přes zimu. Bohužel nejsou všechny stoprocentně mrazuvzdorné a v našich podmínkách s nimi nejsou zatím dlouhodobě zkušenosti. Nelze je proto zodpovědně doporučit. Totéž platí i o kultivarech křížence mitrovničky a dlužichy × *Heucherella tiarelloides*.

Málo pěstované, ale velmi pěkné a dobře rostoucí jsou některé poněkud exoticky vyhlížející trvalky, například krevnice kanadská (*Sanguinaria canadense*), jež se rozrůstá oddenky, které při poranění roní oranžově červené mléko. Má krásné čisté bílé květy, které vyrůstají na stoncích přímo ze země. Listové řapíky vyrůstají také jednotlivě z půdy – netvoří trsy, listy jsou dlanitě laločnaté, šedozelené, voskové. Krása květů je velmi pomíjivá. Pokud má dost vláhy, drží listy až do podzimu, jinak v létě zanikají. Existuje i plnokvětý kultivar 'Plena', který rozkvétá o 1–2 týdny později. Z dalších to jsou trojčety – nejčastěji se pěstuje trojčet velkokvětý (*Trillium grandiflorum*), různé druhy trojhrotek (*Tricyrtis*) se zajímavými fialovými či žlutými, skvrnitými květy. Ne všechny druhy jsou ale mrazuvzdorné. Jsou spíše pro zkušenější pěstitele.

Naprosto odolné vůči mrazu jsou oba druhy *Triosteum*, zajímavé hlavně svými plody. *Triosteum himalayanum* má červené bobule, *T. pinnatifidum* bílé bobule a dlanitě dělený list. Květy mají nenápadné.

K solitérní výsadbě jsou vhodné vyšší trvalky nápadné stavbou trsu. Rdesno (*Aconogonon weyrichi*) tvoří mohutné trsy dorůstající až 150 cm. Drobné, smetanově bílé kvítky v hustých latách rozkvétají v srpnu. Aralka hroznovitá (*Aralia cordata*) je 150 cm vysoká, nepříliš nápadné, drobné bílé květy jsou seskupeny v kulovitých okolících. Kveté v červenci až srpnu, na podzim jsou nápadné purpurově modré plody. Zajímavé přilbicovité modrofialové květy na vysokých olistěných stoncích má oměj (*Aconitum*). Vysoké trsy tvoří i některé žluťuchy (*Thalictrum*). Ve vlhčím polostínu dobře rostou i různé bambusy (viz str. 142).

Snad nejpočetnější zastoupení má na tomto stanovišti rod bohyška (*Hosta*). Bohyšky jsou velmi dlouhověké trvalky, na stanovišti vydrží bez přesazení mnoho let. Trsy s přibývajícím věkem mohutní. Rod je velmi prošlechtěný, s desítkami až stovkami kultivarů, a každým rokem se objevují další. Je proto těžké doporučovat konkrétní kultivar. Kultivary se liší výškou listového trsu, velikostí listů (5–30 cm), jejich tvarem (úzké kopinaté až široce srdčité, hladké nebo silně krabaté) a zbarvením (zelené, šedomodré, žluté či bíle panašované), ceněné jsou kultivary s výrazně vínovo-červeně tečkovanými řapíky (*H. tardiflora*, 'One Man's Treasure', 'Red Octobre'). Rozdílly jsou i ve výšce a hustotě květních hroznů, v barvě květů (bílá, světle lila až tmavě modrá), velikosti a množství květů, jejich tvaru, vůni, době

kvetení; různý je i způsob rozrůstání trsů. Rozměry bohyšek, vybarvení i kvetení do značné míry závisejí na množství vláhy, na obsahu živin i množství světla. Pro výsadbu na větší plochy jsou vhodné středně velké kultivary s nevýrazně vybarvenými listy (zelené, modrošedé). Velké až obří nebo nápadně vybarvené kultivary jsou vhodnější do trvalkových záhonů, k vodě apod. V podrostu se používají méně (vypadají zde příliš exoticky), uplatní se zde jako nápadné solitéry. Nevýhodou bohyšek je, že velice chutnají plžům i šnekům a listy poškozené požerky na jaře zůstávají na trsu až do podzimu. Obecně se dá říci, že modrošedé kultivary s ojíněnými a tuhými listy jim chutnají podstatně méně než zelenolisté, s listy měkkými (ale není to pravidlo).

Pro lepší orientaci jsou rozděleny do tří velikostních skupin – drobné až malé trsy, středně velké trsy a velké až obří trsy, uvnitř každé skupiny pak podle zbarvení listů.

81 Velké listy bohyšek v kontrastu s jemnými kapradinami jako předsadba rododendronů.

82 Na podzim prosvítí záhony štíhlá květenství ploštičníku (*Cimicifuga simplex* 'Armleuchter'), foto: Zdeněk Kissenbauer.

82

■ Trvalky v okraji porostu dřevin (polostín)

Název	Výška [cm]	Estetická působnost květů / doba květu / list / plod	Skupina	Poznámka
× <i>Heucherella tiareloides</i> (kultivary)	20–30	růžové / V–VI / zelený list, kultivary v odstínech purpurové	B	krátké oddenky
<i>Acanthus mollis</i> / paznehtník měkký	50/70	bílo-růžové / VI–VIII / listy hrubě a hluboce laločnaté	A–B	přesévá se
<i>Aconitum napellus</i> / oměj šalamounek (i jiné druhy)	150–200	modré / VII–VIII / dlanitě dělené listy	A	mezi keře, trsy se rozvalují, do trvalkových záhonů, vlhčí půda
<i>Aconogonon weyrichii</i> / rdesno	150	bílé / VIII	A	mohutný široký trs, do přírodních i trvalkových záhonů
<i>Ajuga reptans</i> 'Atropurpurea' / zběhovec plazivý	10/15	modré / V–VI / purpurový list	B	stěhuje se
<i>Alchemilla mollis</i> / kontryhel měkký	40/50	žlutozelené / VI–VII / list šedozelený	B	do přírodních i trvalkových záhonů
<i>Anemone hupehensis</i> / japonská sasanka (kultivary)	50–90	růžové, bílé / VII–VIII / dělené listy	A	pozdě raší, do přírodních i trvalkových záhonů
<i>Aquilegia vulgaris</i> / orlíček obecný (i další druhy)	30/80	modré, vínové, bílé / V–VI / šedozelené, jemně dělené	A	silně se přesévá, do přírodních i trvalkových záhonů
<i>Aralia racemosa</i> / aralka hroznovitá (i další druhy)	150	smetanové, drobné / VI–VIII / velké zpeřené listy / černé bobule	A	statné rostliny, do přírodních záhonů
<i>Aruncus aethusifolius</i> / udatna	20/40	bílé / VI–VII / velmi jemně dělený	B	do okraje i do trvalkových záhonů
<i>Begonia evansiana</i> / begonie	30–40	růžové / VIII / nedělené, rub červený, v paždí listů drobné hlízky	A–B	na zimu kryt listím, nebo vyjmout hlízky z půdy
<i>Bistorta amplexicaulis</i> / hadí kořen objímavý	30/100	červené / VIII–X	B	vlhčí půda, mezi rododendrony, břehy vod
<i>Campanula glomerata</i> / zvonek klubkatý	20/50	modré / VI–VII / zelené	B	i do přírodních záhonů
<i>Cephalaria gigantea</i> / hlavatka obrovská	40/180	světle žluté / VII–VIII	A	i do přírodních záhonů
<i>Darmera peltata</i> / darmera	80/40	růžové / IV–V před rašením listů / velké, hrubé, štítnaté listy	B	vlhčí místa, plazivý oddenek, k vodě
<i>Dianthus superbus</i> / hvozdík pyšný (kultivary)	15/45	růžové / VI–VIII	B	
<i>Dicentra eximia</i> / srdcovka drobnokvětá	25/30	růžové, červené / V–IX / jemný, zpeřený, šedozelený list	B	plazivé oddenky, mezi rododendrony i do trvalkových záhonů
<i>Dicentra spectabilis</i> / srdcovka nádherná	80	růžové, bílé / IV–VI / zpeřené, sivozelené	A	mezi rododendrony i do trvalkových záhonů, zatahuje
<i>Digitalis lutea</i> / náprstník žlutý	20/70	žluté / VI–VIII /	A	přesévá se
<i>Digitalis purpurea</i> / náprstník červený	25/100	vínové, bílé / VI–VIII	A	přesévá se
<i>Gentiana asclepiadea</i> / hořec tolitovitý	40–60	modré / VII–IX / kopinaté na vzpřímených lodyhách	A–B	mezi rododendrony
<i>Geranium endressii</i> / kakost Endresův (kultivary)	40–60	růžové / V–VIII / jemně dělené	C	po odkvětu ořezat u země, opakuje květ
<i>Helleborus niger</i> / čemeřice černá	25/20	bílé / XII, II–IV / list v zimě zelený	B	přesévá se
<i>Heuchera</i> × <i>brizoides</i> / dlužicha (kultivary)	20–30/ 40–50	červené, růžové, bílé / kultivary s barevnými listy v odstínech žluté, červené, stříbrné	A–B	častěji se musí přesazovat
<i>Hosta</i> / bohyška, druhy a kultivary	20–80	lila, bílá, modrofialová / VI–IX	B–C	mezi rododendrony, do podrostu i do trvalkových záhonů
<i>Chrysogonum virginianum</i> / chrysogonum viržinské	20/30	žluté / V–VIII / přizemní, chloupkaté	B	
<i>Kitaibelia vitifolia</i> / proskurnice révolistá	100–160	bílé / VII–VIII / dlanitě laločnaté	A	
<i>Liriope spicata</i> / liriope	20–35	drobné, světle fialové / VII–IX / trávovité, zatahují / černé kulaté bobule	B	podzemní výběžky, na zimu kryt listí
<i>Lysimachia clethroides</i> / vrbina sehnutá	70	bílé / VI–VII / listy na podzim červenají	B–C	šíří se oddenky, do přírodních i trvalkových záhonů
<i>Lysimachia punctata</i> / vrbina tečkovaná	60–80	citronově žluté / VII–VIII / kopinaté v přeslenech	B–C	šíří se oddenky, do přírodních i trvalkových záhonů

Název	Výška [cm]	Estetická působnost květů / doba květu / list / plod	Skupina	Poznámka
<i>Melissa officinalis</i> / meduňka lékařská	50–60	drobné, bělavé / VI–VIII / malé, vstřícné	B	aromatická
<i>Ophiopogon planiscapus</i> 'Nigrescens' / sedoulek		tmavé až černé trávovité listy / černé kulaté bobule	B	zimní kryt, společně s nízkými bohyškami
<i>Paeonia mlokosevitchii</i> / pivoňka Mlokosevičova a další botanické druhy	60–80	žluté / V / červené plody	A	přesévá se, i do přírodních záhonů
<i>Peltoboykinia tellimoides</i>	40–50	žlutozelené, nenápadné / VII–VIII / listy dělené, štítnaté	B	mezi rododendrony
<i>Physalis alkekengi</i> / mochnýně židovská třešeň	40–60	bílé / oranžovočervené měchýřky, IX–XII	B	silně se rozrůstá, podzemní oddenky
<i>Phyteuma spicatum</i> / zvonečník klasnatý (i jiné druhy)	20–60	zelenavé, modrofialové / V–VII	A	
<i>Phytolacca acinosa</i> / líčidlo bobulovité	120	bílорůžové / V–IX / modročerné plody	A	silně se přesévá
<i>Polemonium caeruleum</i> / jřivice modrá	40/80	modré / VI–VIII / jemný list	B	přesévá se
<i>Pseudofumaria (Corydalis) lutea</i> / dymnivka žlutá	20–40	žluté, drobné / IV–IX / jemně dělené	A	přesévá se, do zádek, mezi kameny
<i>Sanguinaria canadensis</i> / krevnice kanadská	10–20	bílé / IV / dlanitě laločnaté, při poranění roní oranžové mléko	B	přesévá se
<i>Scopolia carniolica</i> / pablen kraňský	30–60	hnědavé, žlutozelené / IV–V / má-li v létě sucho, brzy zatahuje	A	
<i>Semiaquilegia ecalcarata</i> / poloorlíček bezostruhý	20/40	fialové / VI–VII / jemný, dělený list	B	
<i>Symphytum caucasicum</i> / kostival kavkazský	60	azurově modré / VI–VIII / silně hrubě chlupaté	B	dost se šíří podzemními oddenky
<i>Symphytum peregrinum</i> / kostival	80–100	zářivě modré / VI–VII / vzpřímený růst	A	po odkvětu seříznout a opakuje kvetení
<i>Tanacetum (Chrysanthemum) vulgare</i> / vratič obecný	100	žluté / VII–IX	A	do přírodních záhonů
<i>Telekia speciosa</i> / kolotočník ozdobný	150	žluté / VI–VIII / velké srdčité listy	A	do přírodních záhonů
<i>Thalictrum aquilegifolium</i> / žluťucha orlíčkolistá	30/120	bílé, růžové / VII–VIII / jemné, vícekrát zpeřené listy	A	do přírodních záhonů
<i>Thalictrum delavayi</i> / žluťucha Delavayova	150	vínové, bílé / VII–VIII / jemné, vícekrát zpeřené listy	A	do přírodních záhonů
<i>Thalictrum flavum ssp. glaucum</i> / žluťucha žlutá	180	žluté / VI–VII / jemné, vícekrát zpeřené, sivé listy	A	do přírodních záhonů
<i>Tricyrtis</i> / trojhrotka (druhy a kultivary)	20–100	lila, bílé, nažloutlé, tečkované / VI–X	B	choulostivá, zimní kryt
<i>Trillium grandiflorum</i> / trojčet velkokvětý	30	bílé, při odkvétání růžoví / V–VI / lodyha je zakončena přeslenem tří listů	B	zimní kryt listů
<i>Triosteum himalayanicum</i>	60–80	zelenožluté, malé / VII / listy nedělené / červené bobule, VIII–IX	A–B	
<i>Triosteum pinnatifidum</i>	40–60	zelenožluté, malé / VII / listy pětídílné, chloupkaté / bílé bobule, VIII–IX	A–B	
<i>Veratrum album</i> / kýchavice bílá	150	zelenobílé / VII–VIII / listy eliptické s nápadnou žilnatinou	A	jedovatá, přesévá se
<i>Viola labradorica</i> / violka (i jiné druhy)	10	vínové / IV–V / malé, purpurové listy	B	přesévá se

■ Trvalky v okraji porostu dřevin (polostín) – kapradiny

Název	Výška [cm]	Estetická působnost listů	Skupina	Poznámka
<i>Cystopteris bulbifera</i> / puchýřník cibulkonosný	40	jemný a křehký zelený list, v zimě zaniká	B	silně se rozšiřuje
<i>Onoclea sensibilis</i>	50–60	větší, dělený list, rozšiřuje se oddenky	B	vlhčí místa, břehy
<i>Osmunda regalis</i> / podezřen královská	80–110	velký, jemně dělený list	A	vlhko, k vodě

Dále je možné použít okrasné trávy a traviny do polostínu, uvedené v tabulkách na str. 139, 142, kapradiny z tabulek na str. 44, 50 a cibuloviny uvedené na str. 20, 22, 27.

Drobné a malé bohyšky (Hosta)

Listové trsy drobných bohyšek dorůstají výšky do 15–25 cm. Jsou vhodné pro menší zahrady, do skalek nebo koryt, na lemy záhonů, v podrostu je sázíme v malých skupinách do popředí záhonů, k cestě nebo odpočívadlu. Kombinují se s drobnějšími cibulovinami (sněženkami, kandíky) a trvilkami (*Semiaquilegia*, *Jeffersonia*, *Sanguinaria*, *Trillium*, *Arisaema*, *Lathyrus vernus*), s porosty plicníků (*Pulmonaria*) či škornic (*Epimedium*) nebo s jemně stavěnými vyššími trvilkami, například samorostlíkem (*Actaea*), kokoříkem (*Polygonatum*), menšími kapradinami (*Adiantum*, *Gymnocarpium*) a travinami (*Hakonechloa*, *Carex montana*, *Carex moorowii*). Vynikají jako pokryv mezi zakrslými jehličnany a nízkými rododendrony.

Středně velké bohyšky

Trsy listů jsou 25–40 cm vysoké. Tato skupina se hodí do podrostových i trvilkových záhonů, k vodním plochám i do nádob. Dají se vysazovat na velké plochy, tvoří pěkný a vyrovnaný porost. Kombinují se s plošnou výsadbou škornic (*Epimedium*), pomněnkovic (*Brunnera sibirica* i *B. macrophylla*), mitrovničkou (*Tiarella cordifolia*), mochničkou (*Waldsteinia ternata*), bikou lesní (*Luzula sylvatica*), menšími skupinami jarmanek (*Astrantia major*), vyššími kapradinami, smilacinou (*Smilacina*), kokoříky (*Polygonatum*) či vysokými solitérami, například udatnou (*Aruncus*), zvonky (*Campanula*), kirengešomou (*Kirengeshoma*), či trsnatými bambusy.

83 V podrostových záhonech se kromě trvalek a kapradin uplatní i okrasné trávy a ostřice (*Carex siderosticha* 'Variegata' před *Hosta* 'Patriot'), foto: Zdeněk Kissenbauer.

84

84 Vlhčí stanoviště v podrostovém záhonu na podzim.

83

Drobné a malé bohyšky**Zelené listy**

H. minor – 10/30 cm, nejmenší druh, malé, srdčité listy se zvlněným okrajem, květy velké, fialové, VII

H. tardiflora – 20/30 cm, roste trsnatě, fialově červené řapíky, úzký list, květ světle lila, kvete málo a pozdě, X

H. venusta – 10/40 cm, krátké oddenky, malý, protáhle kopinatý list, květy velké, fialové, VII

'Bitsy Green' – 15/30 cm, rozrůstá se oddenky, listy úzké, trávovité, květ velký, tmavě modrofialový, VIII–IX

Žlutozelené listy

'Dawn' – 15/50 cm, krátké oddenky, list malý, oválný, svítivě žlutozelený, květy tmavě modrofialové, VI, někdy remontuje v VIII

'Golden Prayers' – 10/25 cm, trsy, protáhle srdčitý, matně žlutý list, VI–VII, květy světle fialové, kvete málo

'Lemon Lime' – 20/50 cm, krátké oddenky, malé, oválné, žlutozelené listy, květ tmavě modrý s bílou kresbou, VI

Modrozelené až zelenomodré

'Blue Bush' – 25/40 cm, úzký, vejčitě kopinatý list je sytější šedomodrý, ojíněný, květy světle fialové, VIII–X, kvete málo

'Blue Cadet' – 25/50 cm, malý, srdčitý, mírně zvlněný, šedozeleň list, květ lila, velmi bohatě kvete, VI–VII

'Blue Mouse Ears' – 5/20 cm, miniaturní trsy, malý, široce srdčitý list, šedomodrý, květ lila

'Serendipity' – 25/60 cm, protáhle srdčitý, šedozeleň až modrozelený list, na podzim vybarvuje zlatožlutě, květ lila s tmavšími žilkami, bohatě kvete, VI–VIII; podobný, o něco menší je 'Pastures New'

Zelený okraj a žlutý nebo bílý střed listu

'Green Eyes' – 10/20 cm, list kopinatý, střed žlutý, okraj zelený

'Just So' – 15/30 cm, list malý, srdčitý, střed žlutý, okraj zelený, květ světle lila, VII–VIII

'Kabitan' – 20/40 cm, rozrůstá se oddenky, malý, úzce kopinatý list, se zvlněným, úzkým, zeleným okrajem, střed žlutý, květ sytější tmavomodrý, VI–VIII

'Pandora Box' – 5/20 cm, miniaturní trsy, list velmi malý, srdčitý, střed bílý, okraj zelený, květ lila, VII

Krémově bílý nebo žlutý lem, střed listu zelený

'Golden Tiara' – 20/65 cm, list malý, srdčitý, s širokým žlutým okrajem, květ tmavě modrofialový, bohatě kvete, VI–VII

'Silver Lance' – 25/60 cm, krátké oddenky, list malý, úzký a dlouhý, s úzkým bílým lemlem, květ fialový, bohatě kvete, VII–VIII, často opakuje kvetení v IX

'Stiletto' – 20/40 cm, list malý, dlouze kopinatý, uzoučký žlutý okraj, květ fialový, VIII

Středně velké bohyšky**Zelené listy**

H. clausa – 25/60 cm, rozšiřuje se oddenky, listy oválně špičaté, vzpřímené, lesklé, květy úzké a dlouhé, výrazně tmavě fialové, VII–VIII

H. lancifolia – 30/70 cm, list úzký, kopinatý, lesklý, květy tmavě modrofialové, VII–IX, dobře snáší sucho

H. undulata 'Erromena' – 35/80 cm, listy kopinaté, jasně zelené, kvete bohatě, květ světle fialový, v dlouhém a řídkém hroznu, VI, dobře snáší sucho

'Betsy King' – 35/65 cm, šíří se oddenky, lesklý kopinatý list, sbíhá po řapíku, jeho báze je vínově tečkovaná, velmi bohatě kvete, květ tmavě modrofialový, VII–VIII, zatahuje brzy, již v X

'Devon Green' – 35/60 cm, rozrůstá se oddenky, list kopinatý, světle zelený, květ tmavě modrofialový, s bílým okrajem, VII–IX, slabě voní, kvete bohatě

'Invincible' – 30/50 cm, nápadně lesklé široce kopinaté listy s vínově červenými řapíky, květ lila, VIII–IX, velmi je poškozována plíží

'Weihestephan' – 30/60 cm, menší, kopinatý až oválný list je matně zelený, květ čistě bílý, VII–VIII, kvete velmi bohatě

Listy žluté či žlutozelené, jen v malých skupinách do okraje záhonů

'Birchwood Parkys Gold' – 30/70 cm, list protáhle srdčitý, matně žlutozelený, květ velmi světle fialový, VI–VII, kvete bohatě

'Gold Edger' – 25/50 cm, list malý, vejčitý, žlutozelený, matný, květ velmi světle lila, kvete bohatě

Listy modrozelené až modré

'Blue Boy' – 30/70 cm, list malý, protáhle srdčitý, modrošedě ojíněný, v okraji zvlněný, květy velmi světle lila, v řídkém hroznu, VII–VIII, bohatě kvete, na podzim jsou listy sytější žluté

'Blue Cadet' – 30/50 cm, malý, srdčitý list je modrošedě ojíněný, květ světle lila, VI–VII, kvete velmi bohatě

'Halcyon' – 35/50 cm, středně velký, protáhle srdčitý list je výrazně modrý, květ světle fialový, VII–VIII, kvete málo, listy na podzim

zlaté, velmi pěkná

Okraj zelený nebo šedomodrý, střed bílý či žlutý, používat v menších skupinách v okrajích záhonů

Hosta undulata 'Univittata' – 25/80 cm, starý, odolný kultivar, středně velký list je kopinatý, velmi zvlněný, dlouze sbíhá po řapíku, střed bílý, nepravidelný, široký zelený okraj, květy světle fialové v řídkém hroznu, VII–VIII

'Janet' – 40/80 cm, středně velký vejčitý list má střed svítivě žlutý až žlutozelený, úzký zelený okraj, květ světle lila až bílý, VII–IX, kvete středně bohatě

'June' – 35/50 cm, středně velký protáhle srdčitý list, střed je žlutý, okraj široký, modrozelený až modrý, ojíněný, světle lila květy jsou v hustém natěsnaném hroznu, VII–VIII, listy na podzim nádherně zlatožluté

Okraj bílý nebo žlutý, střed zelený nebo modrošedý

H. crispula – 40/80 cm, dlouho pěstovaná a oblíbená bohyška, vejčitý, středně velký, dlouze špičatý list se zvlněným a nepravidelně širokým bílým okrajem, špička listu je skloněna k zemi, květ velmi světle fialový, VI–VII, kvete středně bohatě

H. undulata 'Albomarginata' – 25/75 cm, je podobná předešlé *H. crispula*, ale nemá zvlněný okraj listu a špičky nesměřují k zemi, květ světle fialový, VI, je též hojně pěstovaná

'Ginkgo Craig' – 25/40 cm, list malý, kopinatý, dlouze špičatý, sbíhá po řapíku, má úzký bílý okraj, květ modrofialový, VII–VIII, kvete středně bohatě

'Ground Master' – 30/70 cm, středně velký list je úzce kopinatý, často zvlněný, sbíhá po řapíku, má široký nepravidelný bílý okraj, květ tmavě lila, VII, kvete bohatě

'Patriot' – 40/90 cm, středně velký vejčitý list, střed tmavě zelený a matný, široký bílý okraj, květ světle lila až bílý, VII–VIII, kvete středně bohatě

'Wide Brim' – 45/50 cm, list protáhle srdčitý, zvlněný a krabátý, tmavě modrozelený střed, široký smetanově žlutý okraj, květy světle lila až bílé v hustě stěsnaném hroznu, VI–VII, slabě voní, kvete málo

Velké až velmi velké bohyšky

Listy dorůstají výšky 40–60 cm i více. Jsou vhodné pro solitérní výsadbu i do jiných typů záhonů (trvalekvé záhony, k vodě). Vysazujeme je s jarními cibulovinami, které zatáhnou dříve, než se plně vyvinou listy bohyšek, s nízkými pokrývnými trvalkami (například s kopytníky – *Asarum*, mochničkou – *Waldsteinia*, mitorvničkou – *Tiarella*) nebo s malými bohyškami, které dávají vyniknout jejich mohutným trsům, ale i s vyššími druhy trvalek s jemně dělenými listy, například udatnami (*Aruncus*), ploštičníky (*Cimicifuga*), oměji (*Aconitum*) nebo trsnatými bambusy (*Sinarundinaria*).

85

85 Záhon z různých kultivarů bohyšek – listy se plně vyvinou až v létě (foto: Zdeněk Kissenbauer).

86 Mákovník velšský (*Meconopsis cambrica*) se intenzivně přesévá a kvete téměř celou vegetaci (foto: Zdeněk Kissenbauer).

87 Kapradiny jsou nedílnou součástí podrostových záhonů. Jejich jemné listy kontrastují s hrubými listy bohyšek a darmery (foto: Zdeněk Kissenbauer).

88 V záhoně se střídají různé tvary i barvy listů (foto: Zdeněk Kissenbauer).

89 Velkolisté trvalky vyžadují vlhčí stanoviště (*Rodgersia aesculifolia*), foto: Zdeněk Kissenbauer.

90 Podzimní vybarvení různých druhů bohyšek a dlužich.

86

87

88

89

90

Velké až velmi velké bohyšky

Zelené listy

H. montana 'Praeflorenz' – 60/100 cm, list velký, srdčitý, hladký, tmavě zelený, květ namodralý, široce otevřený, VI–VIII, kvete bohatě

H. plantaginea 'Grandiflora' – 80/100 cm, list široce srdčitý, květ velký, bílý, voní, VIII, dobře snáší sucho a teplo

H. ventricosa – 60/100 cm, listy velké, lesklé, široce srdčité, tmavě zelené, květ široce zvonkovitý, tmavě modrofialový, VII–IX

'Green Fountain' – 45/60 cm, list je nápadně dlouze kopinatý, se zvlněným okrajem, lesklý, světle zelený, řapíky výrazně červené, květ úzký, světle lila až bílý, VII–VIII, kvete málo

'Honey Bells' – 60/90 cm, květ téměř bílý, 'Royal Standard' – 50/70 cm, květ čistě bílý, a 'Sweet Susan' – 50/90 cm, květ světle fialový. Kultivary si jsou velmi podobné. Listy mají stejné, široce kopinaté, měkké, světle zelené, liší se vybarvením květů, VIII–IX, květy intenzivně sladce voní. Všechny snesou i dosti značné sucho.

'Tall Boy' – 60/150 cm, velký, jasně zelený kopinatý list je dlouze špičatý, zvlněný, květ světle lila, VII, kvete velmi bohatě

Listy žluté či žlutozelené

H. sieboldiana 'Semperaurea' – 60/70 cm, list velký, široce srdčitý, krabatý, silně ojíňený, výrazně žlutozelený, květ světle lila až bílý, VI–VII, kvete málo, těsně nad listy

'August Moon' – 60/80 cm, list je velký, srdčitý, žlutozelený, s nápadnou žilnatinou, květ světle fialový, VI–VII

'Sum and Substance' – 70/120 cm, list velmi velký, široce srdčitý, lesklý s výraznou žilnatinou, žlutý až žlutozelený, květ světle lila, VII, voní, kvete málo, listy na podzim nádherně zlaté

Listy modré až modrozelené

H. sieboldiana 'Elegans' – 65/90 cm, velký list je široce srdčitý, silně krabatý, modrozelený, ojíňený, květy světle lila, v hustých hroznech, VI–VII

'Big Daddy' – 70/80 cm, velký, protáhle srdčitý a miskovitě prohnutý list je krabatý, šedomodrý, v pozdním létě tmavě zelený, květy téměř bílé v hustém stěsnaném hrozně, VI–VII

'Blue Angel' – 60/80 cm, velký list je vejčité protáhlý, dlouze špičatý, šedě modrozelený, ojíňený, květy ve stěsnaném hrozně, velmi světle lila až bílé, VII, kvete středně bohatě

'Krossa Regal' – 80/120 cm, list široce kopinatý a dlouze špičatý, šedě modrozelený, silně ojíňený, s vysokým řapíkem, květy světle lila ve velmi řídkém hrozně, VII–VIII

'Rugosa' – 55/80 cm, středně velký list je široce srdčitý, modrozelený až šedozeleň, ojíňený, květ světle lila, VI–VII, kvete velmi bohatě

Okraj listů zelený, střed žlutý či bílý

'Gold Standard' – 60/90 cm, list široce srdčitý, krabatý, střed zelenožlutý, okraj úzký, nestejně široký, zelený, květ velmi světlý až bílý, VII–VIII, kvete málo

'Spritzer' – 50/75 cm, list nápadně dlouze kopinatý, v okraji zvlněný, lesklý, intenzivně žlutý až žlutozelený střed a zelený okraj, později v létě se vybarvení částečně ztrácí, květy světle fialové visí na dlouhých stopkách, VII–VIII, kvete středně bohatě

Okraj listů bílý či žlutý, střed zelený

'Francee' – 60/90 cm, široce vejčitý list s protáhlou špičkou, matně zelený střed, úzký bílý okraj, květ světle lila, VII–VIII, kvete bohatě

'Moerheim' – 50/80 cm, list velký, dlouze srdčitý, střed zelený, zvlněný okraj je široce žlutobílý, květ světle lila, VI–VII, kvete bohatě

'Patriot' – 50/70 cm, velký srdčitý list, střed zelený s širokým bílým lemem, květ lila, VII–VIII

'Summer Fragrance' – 50/80 cm, velký list je široce vejčitý, střed listu světle zelený, okraj nažloutle bílý, nepravidelně široký, květ světle fialový, VII–VIII, voní, kvete málo

Okraj listů bílý či žlutý, střed modrozelený

'Frances Williams' – 65/80 cm, list velký, srdčitý, krabatý a zvlněný, modrozelený s širokým žlutozeleným okrajem, květ špinavě bílý, VI–VII, středně bohatě kvete

'Regal Splendor' – 60/160 cm, velký list je dlouze protáhlý, modrozelený až šedozeleň, s úzkým, nepravidelným, matně žlutým až bílým okrajem, květ světle lila, VII–VIII